

การสื่อความหมายในเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

Communicative Meaning in the ASEAN National Anthems

พศิน ศรีพนารัตนกุล
ประภัสสร จันทร์สถิตย์พร

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิเคราะห์หัตถ์บาท (Textual Analysis) ควบคู่กับการสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อความหมายในเพลงชาติ และเพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏในเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนฉบับปัจจุบัน ด้วยแนวคิดวัจนกรรมและโวหารภาพพจน์ ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาหรืออาเซียนศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ในเพลงชาติฉบับปัจจุบันของประเทศสมาชิกอาเซียนมีการสื่อความหมายด้วยวัจนกรรมบรรยายมากที่สุด ซึ่งพบว่าปรากฏในเนื้อเพลงเพลงชาติของทุกชาติใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับดินแดน เพื่อให้มวลชนเกิดภาพของดินแดนที่ตรงกัน รองลงมาคือวัจนกรรมชี้แนะ เพื่อชักชวนให้ประชาชนร่วมกันสร้างความสามัคคีและพัฒนาชาติบ้านเมือง รวมถึงการวิงวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้คุ้มครองประมุขแห่งรัฐและสั่งสอนให้เคารพเชื่อฟังบรรพบุรุษ นอกจากนี้ ยังพบการใช้วัจนกรรมให้คำมั่น วัจนกรรมประกาศ และวัจนกรรมแสดงออก ตามลำดับ และพบว่าการสื่อความหมายด้วยการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทสัมพจน์หรืออนุนามนัยมากที่สุด เพื่อสร้างความเป็นพวกพ้องเดียวกัน รองลงมาคือ อติพจน์ เพื่อสร้างอารมณ์และความรู้สึกให้ประชาชนระลึกถึงความเสียสละของบรรพบุรุษ อุปถัมภ์ เพื่อให้ความหมายของดินแดนที่ตนเป็นเจ้าของ และไม่พบการใช้บุคคลาธิษฐาน สัทพจน์ และปฏิวาตะ

คำสำคัญ: การสื่อความหมาย, เพลงชาติ, อาเซียน

พศิน ศรีพนารัตนกุล (นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558) และประภัสสร จันทร์สถิตย์พร (นศ.ค., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554) อาจารย์ประจำภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน” ของพศิน โดยมีอาจารย์ ดร.ประภัสสร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้รับการประเมินวิทยานิพนธ์ในระดับดี และได้รับการสนับสนุนทุนวิทยานิพนธ์จาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

Abstract

The objectives of this study were to investigate communicative meaning the current versions of the national anthems of the ASEAN members comprise and what they convey, and to analyze their ideology. Textual analysis methodology focusing on speech acts and figurative speech and interviews of specialists on Southeast Asia were used. The findings revealed the following: 1. The descriptive speech act is used most, outlining the history of the country so that the citizens are aware of how their country was founded, followed by the directive speech act. It is used to promote harmony and unity to ensure the further development of the country, to ask for divinities to protect the head of state and to tell the young to pay respect to the elder. The other speech acts found in the national anthems is conveyed through synecdoche the most to create solidarity, followed by hyperbole to remind the citizens of their ancestors' sacrifice. Metaphor is also used to reinforce land ownership; however, personification, onomatopoeia and oxymoron are not used. 2. In general, the ideology about integrity and that about love of and sacrifice for the homeland are presented most, followed by the ideology of independence and liberty, that of faith in religion and loyalty to the king and that of the importance of the country, respectively. How such ideologies are presented depends on the political, social and cultural contexts of each country.

Keywords: Communicative meaning, National anthems, ASEAN

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

งานวิจัยเพลงชาติที่วิจัยโดยนักวิจัยไทยส่วนใหญ่เน้นการศึกษาเพลงชาติและเพลงปลุกใจในประเทศไทยเท่านั้น อาจด้วยข้อจำกัดด้านการแปลหรือภาษา การวิจัยที่เน้นการศึกษาเพลงชาติของชาติอื่นโดยนักวิจัยไทยจึงยังไม่ค่อย

แพร่หลายเท่าใดนัก รวมถึงองค์ความรู้ในประเทศไทยที่เกี่ยวกับเพลงชาติของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีไม่มากและยังไม่มีผู้ใดพัฒนาและรวบรวมให้เป็นข้อมูลและสารสนเทศที่เพียงพอต่อการสืบค้น ภายใต้บริบทของการก้าวเข้าสู่สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน การได้ศึกษาการสื่อความหมายที่ส่งผ่านเนื้อหาในเพลงชาติของสมาชิกเพื่อนบ้านจึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยมีความสนใจ

อาเซียนเป็นกลุ่มความร่วมมือที่มีจุดเด่นในเรื่องของความหลากหลายทางด้านภูมิศาสตร์ ภูมิหลัง ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งการทำความเข้าใจกับชาติอื่นในมิติต่างๆ ที่อยู่ในกลุ่มสมาชิกเดียวกันจึงเป็นเรื่องสำคัญและมีประโยชน์อย่างมากเพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อกัน โดยอาศัยสิ่งที่เป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของชาตินั้นๆ นั่นคือ การเรียนรู้ตัวตนของชาติผ่านเพลงชาติของพวกเขา และในฐานะที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกอาเซียน หากคนไทยทุกคนได้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ของประเทศสมาชิกที่สื่อผ่านเพลงชาติฉบับปัจจุบัน ก็อาจช่วยลดช่องว่างที่เกิดจากความไม่รู้แล้วนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจในอัตลักษณ์ระหว่างกันมากขึ้นได้ โดยการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในด้านการสื่อความหมายในเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนฉบับปัจจุบัน โดยใช้ทฤษฎีวิจักษณ์กรรมและแนวคิดโวหารภาพพจน์มาใช้ในการพิจารณา

วิจักษณ์กรรม (Speech Action) เป็นหน่วยพื้นฐานของการสื่อสารหรือการสื่อความหมายที่ใช้ในการพิจารณาเจตนาและวัตถุประสงค์ของผู้พูด หรือการกระทำที่ถ่ายทอดทางคำพูด เนื่องจากการสื่อสารในชีวิตประจำวันนั้นไม่ได้คำนึงถึงความจริงเท็จของถ้อยคำ แต่พบว่าสิ่งสำคัญในการกล่าวถ้อยคำเหล่านั้นคือเจตนาของผู้พูดหรือ “น้ำหนักรของถ้อยคำ” ดังนั้น ทฤษฎีวิจักษณ์กรรมจึงมีความเหมาะสมในการนำมาใช้พิจารณาเจตนาในการถ่ายทอดเนื้อหาในลักษณะต่างๆ ที่สะท้อนผ่านเนื้อเพลงหรือคำร้องเพลงชาติ ทั้งนี้ ทฤษฎีดังกล่าว ได้มีการนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การสื่อความหมายในสาร

แต่ละประเภทและถ่ายทอดผ่านช่องทางที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเพลงหรือสื่อประชาสัมพันธ์ ตัวอย่างเช่น ในส่วนของงานประชาสัมพันธ์เพลง พบว่ามีงานวิจัยของ วรรณดา พิรุณสาร (2543) ที่ศึกษาการสื่อความหมาย ในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ และชัยวัฒน์ หอวรรณภากร (2544) ที่ศึกษาการสื่อความหมายและอุดมการณ์ ในเพลงมหาวิทยาลัย ส่วนในด้านของการโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ พบว่ามีงานวิจัยของ อิงอร พิงจะงาม (2554) ที่ศึกษาการใช้วงจรรวมและกลวิธี ทางภาษาบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ.2554 ฮามัม สุปรียาดี (2549) ที่ศึกษาลักษณะวงจรรวม ที่ปรากฏในเว็บโฆษณาไทย-อินโดนีเซียตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ และ Waclatch (2003) ที่วิเคราะห์วงจรรวม ในการพาดข่าวโฆษณาในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์

ส่วนโวหารภาพพจน์ (Figure of Speech) เป็นกลวิธี ในการสื่อความหมายอย่างมีชั้นเชิง ด้วยการพลิกแพลง ภาษาที่ใช้นำเสนอเพื่อให้ผู้ฟังเกิดภาพขึ้นในใจหรือ มโนภาพ ทำให้การสื่อความหมายนั้นมีความชัดเจน มากยิ่งขึ้น ซึ่งโดยทั่วไป แนวคิดโวหารภาพพจน์ได้นำ มาใช้ในการศึกษาวรรณกรรมเป็นส่วนใหญ่ แต่ได้มีผู้นำ แนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การสื่อ ความหมายในเพลงประเภทต่างๆ อีกด้วย เช่น จากงานวิจัย ของ สุกัญญา คงสุน (2550) ที่ศึกษาเชิงวิเคราะห์สำนวน และโวหารภาพพจน์ในเพลงไทยลูกทุ่งของชายเมืองสิงห์ และพัฒนาพร เทียมเมือง เพียงเพลิน อินทสุวรรณ และ อิงคยุทธ พูลทรัพย์ (2555) ที่ศึกษาเนื้อหา วิธีการเล่าเรื่อง และการใช้โวหารภาพพจน์ซึ่งปรากฏในเพลงที่ประพันธ์ โดย คุณกัลยารัตน์ วารณะวัฒน์ (ในนามปากกา “สี่ฟ้า”)

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการ สื่อความหมายในเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนว่า เพลงชาติฉบับปัจจุบันของแต่ละประเทศมีการสื่อความหมาย อย่างไร โดยใช้แนวคิดวงจรรวมเพื่อพิจารณาการใช้ ถ้อยคำที่ก่อให้เกิดการกระทำหรือภาษาที่บ่งบอกถึง วัตถุประสงค์ในการสื่อสาร และโวหารภาพพจน์ในการ วิเคราะห์คำเพื่อสร้างอารมณ์ให้เกิดขึ้นในตัวของผู้ฟัง หรือประชาชน นำไปสู่อุดมการณ์ที่ปรากฏในเพลงชาติ

ที่ศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ ภายใต้ข้อจำกัดที่จะศึกษา จากเพลงชาติฉบับที่ผ่านการแปลเนื้อร้องเป็นภาษาไทย

วัตถุประสงค์หลักของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อความหมายด้วยการใช้วงจรรวม และโวหารภาพพจน์ในเพลงชาติของประเทศสมาชิก อาเซียนฉบับปัจจุบัน

2. เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏในเพลงชาติของ ประเทศสมาชิกอาเซียนฉบับปัจจุบัน

คำถามนำวิจัย

1. การสื่อความหมายในเพลงชาติของประเทศสมาชิก อาเซียนฉบับปัจจุบันมีการใช้วงจรรวมและโวหาร ภาพพจน์อย่างไร

2. อุดมการณ์ที่ปรากฏในเพลงชาติของประเทศ สมาชิกอาเซียนฉบับปัจจุบันเป็นอย่างไร

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

1) แนวคิดเกี่ยวกับเพลงชาติและบทบาทหน้าที่ของ เพลงชาติ

จากการประมวลนิยามของเพลงชาติจากแหล่งข้อมูล ต่างๆ (Central Intelligence Agency, 2015; Nettl, 1967 อ้างถึงใน Castro, 2011; Cerulo, 1989; Britannica, 2015; สุกรี เจริญสุข, 2532 และ คุษฎี พนมยงค์, 2552) สามารถ สรุปได้ว่า เพลงชาติ หมายถึง งานประพันธ์ที่มีการ ร้อยเรียงดนตรีและคำร้องที่แสดงถึงความเป็นชาติของตน โดยมีเนื้อหาชวนให้รำลึกถึงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม หรือการต่อสู้ดิ้นรนของประชาชนเพื่อชาติ รวมถึง การนำเสนออัตลักษณ์หรือภาพแทนของดินแดนนั้นๆ โดยเพลงชาติฉบับที่เก่าแก่ที่สุด คือ เพลง “God Save the Queen” ซึ่งเป็นเพลงชาติของสหราชอาณาจักร ที่ได้รับการประกาศในฐานะเพลงชาติในปี ค.ศ.1825 (พ.ศ.2368) โดยก่อนหน้านี้ เพลง “God Save the Queen” ใช้เป็นเพลงปลุกใจและเพลงประกอบพิธีในราชสำนัก จากจุดกำเนิดนี้เอง ประเทศแถบยุโรปส่วนใหญ่จึงได้ เริ่มมีการประพันธ์เพลงชาติขึ้นบ้าง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นเพลงชาติเพียงอย่างเดียวเท่านั้นตามแบบ

ของสหราชอาณาจักรในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 รูปแบบของเพลงชาติมีความหมายที่หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเป็นการสวดอธิษฐานแก่ราชวงศ์ การกล่าวถึงศึกสงครามของชาติเพื่อสร้างความรู้สึกฮึกเหิมของคนในชาติ (Britannica, 2015)

ผู้วิจัยหยิบยกแนวคิดเกี่ยวกับเพลงชาติเพื่อให้เข้าใจถึงความหมาย ความเป็นมา และบทบาทของเพลงชาติในรูปแบบต่างๆ รวมถึงลักษณะการศึกษาเพลงชาติด้วยแนวคิดต่างๆ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา นอกจากนี้ ในงานวิจัยได้ใช้ทฤษฎีวิจนกรรมในการพิจารณาถ้อยคำที่ก่อให้เกิดการกระทำหรือภาษาที่บ่งบอกถึงเจตนาของผู้ส่งสารในการสื่อสารเพิ่มเติมด้วย

2) ทฤษฎีวิจนกรรม

จากการประมวลทฤษฎีวิจนกรรมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ (สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2552; กฤษดาวรรณ หงส์ลดาธรรม และธีรนุช โชคสุวนิช, 2551; สุธาสิณี สิทธิเกษร, 2544) พบว่า ทฤษฎีวิจนกรรมเป็นทฤษฎีที่ศึกษาถ้อยคำที่ก่อให้เกิดการกระทำหรือภาษาที่บ่งบอกถึงวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ผู้คิดค้นทฤษฎีนี้คือ จอห์น ออสติน (John Austin) นักปรัชญาแห่งมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดกับลูกศิษย์ของเขาอีก 2 คน คือ เอช. พี. ไกรซ์ (H. P. Grice) และจอห์น เซอร์ล (John Searle) โดยเซอร์ลได้นำแนวคิดของออสตินมาปรับปรุงและพัฒนาต่อจนสามารถแบ่งประเภทของการสื่อเจตนาหรือวิจนกรรมปฏิบัติออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ (Searle 1976; Strauss & Feiz, 2014; วรณลดา พิรุณสาร, 2543; ชัยวัฒน์ หอวรรณภากร, 2544; สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2552)

1. วิจนกรรมบรรยาย (Representatives) วิจนกรรมที่ผู้พูดใช้บอกเล่าข้อมูลหรือความเป็นไปที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว ให้ผู้ฟังทราบและคาดหวังว่าจะกำหนดกรอบการรับรู้ให้กับผู้ฟังได้ ได้แก่ การบรรยายหรือพรรณนา (Describing) การยืนยัน (Asserting) การรายงาน (Reporting) การให้ข้อมูล (Informing) การกล่าวอ้าง

(Claiming) หรือการแถลงความจริง (Fact stating) เป็นต้น

2. วิจนกรรมชี้แนะ (Directives) เป็นวิจนกรรมที่ผู้พูดบอกให้ผู้ฟังปฏิบัติตามได้แก่การร้องขอ (Requesting) การชักชวน (Asking) การแนะนำ (Suggesting) การออกคำสั่ง (Commanding, Ordering, How-to instruction) การตั้งคำถาม (Questioning) การแสวงหาคำตอบ (Seeking information) การขอคำยืนยัน (Seeking confirmation) หรือคำถามเชิงวาทิลปี (Rhetorical question) เป็นต้น

3. วิจนกรรมให้คำมั่น (Commissives) วิจนกรรมดังกล่าวผู้พูดแสดงเจตนาว่าจะกระทำบางสิ่งบางอย่างได้แก่ การสัญญา (Promising, Pledging) การสาบาน (Swearing, Vowing) การเสนอ (Offering) หรือการข่มขู่ (Threatening) เป็นต้น

4. วิจนกรรมแสดงออก (Expressives) เป็นวิจนกรรมที่แสดงสถานะของอารมณ์และภาวะทางจิตใจของผู้พูดได้แก่ การขอโทษ (Apologizing) การแสดงความรู้สึกยินดี (Congratulating, Welcoming) หรือการขอบคุณ (Thanking) เป็นต้น

5. วิจนกรรมประกาศ (Declarations) วิจนกรรมประเภทนี้ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมาได้แก่ การลาออก (Resigning) การไล่ออก (Firing) การจ้าง (Hiring) การคว่ำบาตร (Excommunicating) การแต่งตั้ง (Appointing, Establishing an official role) การมอบมรดก (Bequeathing) การตั้งชื่อ (Christening) หรือการประกาศสงคราม (Declaring war) เป็นต้น

ผู้วิจัยนำทฤษฎีวิจนกรรมในส่วนของการจำแนกประเภทของการสื่อเจตนาหรือวิจนกรรมปฏิบัติมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาการใช้ถ้อยคำที่ก่อให้เกิดการกระทำหรือภาษาที่บ่งบอกถึงวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายไปยังประชาชนทำให้ประชาชนทราบถึงความมุ่งหมายและเข้าใจเนื้อหาสาระที่ผู้มีอำนาจถ่ายทอดผ่านเพลงชาติออกมาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น หลังจากที่ทำการวิเคราะห์การสื่อความหมายด้วยแนวคิดดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัย

จะนำเนื้อเพลงที่ได้ไปวิเคราะห์การสื่อความหมาย ด้วยแนวคิดโวหารภาพพจน์ต่อไป

3) แนวคิดเกี่ยวกับโวหารภาพพจน์

ในงานประพันธ์ประเภทต่างๆ มีถ้อยคำบางส่วนที่ผู้ประพันธ์ต้องการสร้างจินตภาพหรือภาพที่เกิดขึ้นในใจแก่ผู้อ่านหรือผู้ฟังให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผ่านการใช้โวหารภาพพจน์ โดยราชบัณฑิตยสถาน (2558) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ถ้อยคำที่เป็นสำนวนโวหารทำให้นักเห็นเป็นภาพ ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างมีชั้นเชิงเป็นโวหาร มีเจตนาให้มีประสิทธิภาพต่อความคิด ความเข้าใจ ให้จินตนาการและถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งกว่าการบอกเล่าที่ตรงไปตรงมา” ภาพพจน์ประกอบด้วยกลวิธีดังต่อไปนี้ (วรรณลดา พิรุณสาร, 2543; ชัยวัฒน์ หอวรรณภากร, 2544; ปิยะ มณีวงศ์, 2544; โจกฉิ่ง คิมสุลานนท์, 2547; อวยพร พานิช และคณะ, 2548; ทศพร จิตรอาษา, 2550; รัตนา ทิมเมือง และศรีบุญฤทธิตา ชนะชัยภูวพัฒน์, 2551; ดวงใจ ไทยอุบุญ, 2556)

1. อุปมาอุปไมย (Simile) คือ การเปรียบเทียบโดยตรง เปรียบเทียบสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับสิ่งหนึ่ง โดยอุปมานั้นเป็นสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบ อุปมาคือเนื้อความที่รับเอามาเปรียบเทียบ และมีคำเชื่อมระหว่างอุปมากับอุปไมย ได้แก่ เสมือน ปาน ราว เหมือน ดุจ เปรียบดั่ง

2. อุปลักษณะ (Metaphor) คือ การเปรียบเทียบเป็นนัย ให้เข้าใจเองไม่กล่าวเปรียบเทียบตรงๆ ถ้ามีคำเชื่อมมักมีคำว่า เป็น เท่า คือ

3. บุคลาธิษฐาน บุคคลวัต หรือบุคคลสมมติ (Personification) คือ การประพันธ์ให้สิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์มีพฤติกรรมหรือการกระทำดั่งมนุษย์

4. สัมพจน์หรืออนุมาณัย (Synecdoche) คือ การนำส่วนน้อยหรือส่วนย่อยที่เห็นเด่นชัดมากกล่าวโดยหมายถึงส่วนทั้งหมด หรือการนำส่วนใหญ่ทั้งหมดเพื่อกล่าวถึงส่วนน้อย

5. นามนัย (Metonymy) คือ การเรียกชื่อสิ่งหนึ่งโดยใช้คำอื่นแทนไม่เรียกตรง แต่เป็นคำที่รู้จักกันทั่วไป เพราะเมื่อเอ่ยถึงย่อมจะรู้ว่าหมายถึงใครหรือสิ่งใด

6. อติพจน์ (Hyperbole) คือ การกล่าวเกินจริง นิยมใช้กันมาก เพราะเป็นการเปรียบเทียบที่เห็นภาพได้ง่าย

7. ปฏิทรรศน์ หรือปฏิภาคพจน์ (Paradox) คือ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน หรือขัดแย้งกันมากล่าวกันอย่างกลมกลืน

8. สัทพจน์ (Onomatopoeia) คือ ภาพพจน์ที่เลียนเสียงหรือแสดงลักษณะอาการต่าง ๆ

9. ปฏิวาตะ (Oxymoron) คือ การนำคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือต้านกันมารวมกันเพื่อให้เกิดความหมายใหม่ หรือมีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง หรือเพิ่มน้ำหนักให้แก่ความหมายของคำแรก

10. อาวัตพากย์ (Synesthesia) คือ การใช้คำแทนผลของการสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา บางทีเรียกว่าการย้ายประสาทสัมผัส หรือแนวเทียบประสาทสัมผัส

11. ปฏิรูปพจน์ (Allusion) คือ การใช้ข้อความที่ดัดแปลงมาจากข้อความอันเป็นที่รู้จักกันคืออยู่แล้ว

12. ปฏิปุจฉาหรือคำถามเชิงวาทศิลป์ (Rhetorical Question) คือ การใช้คำถามที่ได้หวังคำตอบ ผู้ประพันธ์มุ่งการเรียกร้องความสนใจมากกว่าการถามให้ตอบ

ผู้วิจัยนำแนวคิดโวหารภาพพจน์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาการใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างจินตภาพที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการประพันธ์เพลงชาติแต่ละเพลงเพื่อสร้างโน้มนภาพที่เกิดขึ้นในใจแก่ผู้ฟัง หลังจากวิเคราะห์ด้วยแนวคิดวิจารณ์กรรมและโวหารภาพพจน์เสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์การสื่อความหมายด้วยแนวคิดดังกล่าวไปวิเคราะห์เพื่อหาอุดมการณ์ที่ถูกถ่ายทอดไปยังประชาชนผ่านเพลงชาติของแต่ละประเทศต่อไป

4) แนวคิดการถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านสื่อ

จากการประมวลเรื่องอุดมการณ์ (Ideology) จากแหล่งข้อมูลต่างๆ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2515 อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, 2532, น.14; อัลทูแซร์, 2557; Storey, 2008) พบว่า อุดมการณ์ หมายถึง ระบบความคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติภายใต้ขอบเขตที่ชัดเจน อุดมการณ์ที่มีประสิทธิภาพอันเกิดจากขั้นตอนของการผลิตอุดมการณ์ที่มีประสิทธิภาพ หรือเกิดมาจากอำนาจในการควบคุมช่องทาง การแพร่กระจาย หรือเกิดจากการควบคุมกำกับ

ทิศทางของการบริโภคอุดมการณ์นั้น จะไม่ถูกแย่งชิงพื้นที่หรือครอบงำด้วยอุดมการณ์อื่น จึงทำให้เกิดอุดมการณ์ 2 ประเภท คือ อุดมการณ์เพื่อการรับใช้อำนาจในระบบหรืออุดมการณ์รับใช้ หรืออุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) และอุดมการณ์เพื่อการต่อต้านอำนาจในระบบหรืออุดมการณ์ต่อต้าน โดยภาระหน้าที่ของอุดมการณ์ 2 ประเภทนี้มีความแตกต่างกัน คือ ขณะที่อุดมการณ์รับใช้เกิดขึ้นมาเพื่อดำรงรักษาและค้ำจุนระบบเดิม อุดมการณ์ต่อต้านกลับเกิดขึ้นมาเพื่อพยายามทำลายระบบเดิมและนำเสนอระบบใหม่ แนวคิดของอุดมการณ์รับใช้จึงต้องเน้นการสรรเสริญระบบสังคมเดิม และแนวคิดของอุดมการณ์ต่อต้านคือการเสนอภาพของสังคมใหม่ที่ดีกว่า (กาญจนา แก้วเทพ, 2527)

Gramsci (อ้างถึงใน Simmon, 1978 อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2527, น.10) ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความซับซ้อนในการถ่ายทอดอุดมการณ์ไว้ 2 ประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เมื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ใหม่เข้าไปในความคิดของใครก็ตาม ต้องระลึกไว้เสมอว่าผู้นั้น ยังคงมีอุดมการณ์เก่าๆ โลกทัศน์ (Worldview)เก่าๆ ความเคยชินเก่าๆ ที่คอยชี้แนวทางพฤติกรรม วิธีคิดความรู้สึกของพวกเขาเหล่านั้นอยู่แล้ว

2. อุดมการณ์ใหม่ที่เข้ามานั้นต้องต่อสู้กับอุดมการณ์เดิม โดยอุดมการณ์ใหม่ต้องมีทั้งเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพเหนือกว่าอุดมการณ์เก่า นอกจากนี้ อุดมการณ์ใหม่ยังต้องให้คนยอมรับได้โดยไม่ถูกบีบบังคับ

การเผยแพร่อุดมการณ์ของคนออกสู่สาธารณชนนั้นย่อมต้องพึ่งพาช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งข่าวสารไปยังประชาชนทั่วประเทศในวงกว้างภายใต้ระยะเวลาอันสั้น อาทิเช่น การแจกแผ่นประชาสัมพันธ์ การแถลงประกาศจากผู้มีอำนาจหรือตัวแทนผ่านวิทยุโทรทัศน์ พื้นที่ในหน้าข่าวหนังสือพิมพ์ การละครหรือภาพยนตร์ ที่มีเนื้อเรื่องสนับสนุนอุดมการณ์ของตน หรือการใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแพร่เพลงชาติและเพลงปลุกใจ

ผู้วิจัยนำแนวคิดที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านสื่อ เพื่อทำความเข้าใจในแนวทางของการค้นหาอุดมการณ์ที่สะท้อนผ่านเพลงชาติและสื่อสารไปยังผู้ฟัง

หรือพลเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของแต่ละประเทศว่าในเนื้อร้องของเพลงชาตินั้นแฝงอุดมการณ์ใดบ้าง จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์อุดมการณ์ในแต่ละประเทศไปวิเคราะห์เพื่อค้นหาอุดมการณ์ร่วมกันของอาเซียนผ่านการวิเคราะห์ด้วยบท

5) แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ด้วยบท

การวิเคราะห์ด้วยบทคือวิธีการที่นักวิจัยการสื่อสารใช้เพื่ออธิบายและแปลคุณลักษณะของสาร โดยสารที่นำมาศึกษานั้นอาจเป็นคำปราศรัยและการสนทนา เอกสารที่มีการบันทึก (เช่น จดหมาย บันทึกส่วนบุคคล หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร) เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (เช่น เทปบันทึกเสียง ภาพยนตร์ เทปวีดิทัศน์และแฟ้มคอมพิวเตอร์) หรือทัศนศิลป์ต่าง ๆ (เช่น ภาพเขียน ภาพถ่ายและสถาปัตยกรรม) โดยการวิเคราะห์ด้วยบทมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (Frey, Botan, Kreps, & Friedman, 1991; 1992)

1. เพื่ออธิบายความหมายของตัวสารที่ปรากฏผ่านข้อความ โดยความหมายดังกล่าวสามารถอนุมานได้ถึง ความตั้งใจของผู้ผลิต และ/หรือ วิธีการแปลความหมายของผลงานจากผู้รับสารในระดับต่าง ๆ

2. เพื่อค้นหาแรงจูงใจหรือปัจจัยที่มีมาก่อนตัวบท (เช่น บริบททางประวัติศาสตร์และสังคมที่มีการผลิตตัวบทนั้นขึ้น) และ/หรือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากผลผลิตของสารนั้น (เช่น พฤติกรรมการลงคะแนนที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำในการรณรงค์หาเสียงของนักการเมือง)

3. เพื่อวิพากษ์และประเมินคุณค่าของสารในตัวบทนั้น นอกจากนี้ Frey et al. (1991) ได้จำแนกประเภทของการวิเคราะห์ด้วยบทที่แตกต่างตามวัตถุประสงค์ ตั้งแต่การพรรณนาไปจนถึงการวิพากษ์ และรูปแบบการพิจารณาแบบปริมาณหรือคุณภาพ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การวิพากษ์เชิงวาทศิลป์ (Rhetorical Criticism) คือการบรรยาย วิเคราะห์ แปลความหมายและประเมินคุณค่าของการโน้มน้าวใจในการสื่อสารของมนุษย์ ซึ่งมีหน้าที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

- (1) การค้นหาผลโดยเจตนาจากวาทกรรมเชิงโน้มน้าวใจ

(2) การแสวงหาคำตอบเพื่อทำความเข้าใจในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม โดยการอธิบายวิธีการเลือกใช้การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เกิดในเวลาและสถานที่นั้นๆ

(3) การเปิดเผยปฏิบัติการโน้มน้าวใจในขณะหนึ่งด้วยการวิเคราะห์ โดยปฏิบัติการนั้นก่อให้เกิดการวิพากษ์ทางสังคม

(4) การมีส่วนช่วยทำความเข้าใจในวิธีการนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้กับปฏิบัติการในวาทกรรมโน้มน้าวใจ

(5) การสอนให้คนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจในการทำงานของการโน้มน้าวใจ และมีหลักไต่ถาม

2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบในการสื่อสารของมนุษย์จากตัวบท โดยไม่ต้องศึกษาความคิดเห็นของผู้แต่งหรือผู้อ่าน นอกจากนี้ ยังสามารถศึกษาได้ทั้งแบบปริมาณและแบบคุณภาพ (Babbie, 2010; Krippendorff, 2013) ทั้งนี้ Hsieh & Shannon (2005) ได้เสนอว่าการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ แบ่งออกได้เป็น 3 แนวทาง คือ การวิเคราะห์เนื้อหาแบบขนบเดิม (Conventional Content Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหาแบบตรง (Directed Content Analysis) และ การวิเคราะห์เนื้อหาแบบรวม (Summative Content Analysis)

3. การวิเคราะห์บทสนทนา (Conversation Analysis) เป็นการพิจารณาสารที่แลกเปลี่ยนกันในระหว่างที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองบุคคลและภายในกลุ่มเล็กเพื่อค้นหาคุณลักษณะที่เป็นระบบ และคุณลักษณะเหล่านี้มีความหมายอย่างมากต่อผู้สนทนา และผู้วิจัย โดยคุณลักษณะดังกล่าว ประกอบด้วยเนื้อหาหน้าที่ โครงสร้าง และผลกระทบจากการสนทนา ดังนั้น การวิเคราะห์บทสนทนา จึงมุ่งค้นหาวิธีที่ผู้สนทนาใช้บรรลุเป้าหมายในฐานะที่ต้องผลิต จัดลำดับและแปลความหมายสารระหว่างสนทนา

4. การวัดแบบไม่รุกล้ำ (Unobtrusive Measure) มุ่งพิจารณาลักษณะทางกายภาพหรือวัตถุเพื่ออธิบายผู้คนหรือพฤติกรรมสื่อสารของพวกเขา โดยที่พวกเขา

ไม่รู้ตัวกำลังถูกสังเกตจากผู้ทำการวิจัย หรือนักวิจัยต้องไม่ให้พวกเขาทราบว่ากำลังสังเกตพวกเขาอยู่ เพราะจะทำให้พฤติกรรมหรือการแสดงออกของกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นปกติ การวิเคราะห์เนื้อหาประเภทนี้จึงเป็นวิธีที่เที่ยงตรงที่สุด เพราะนักวิจัยไม่จำเป็นต้องถามเพื่อค้นหาข้อมูลตัวอย่าง แต่อาศัยการพิจารณาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของผู้เข้าร่วมวิจัย

ผู้วิจัยหยิบยกแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ตัวบท เนื่องจากเป็นวิธีวิจัยที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงชาติฉบับปัจจุบันของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ผ่านการแปลเป็นภาษาไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เพลงชาติฉบับปัจจุบันของประเทศสมาชิกอาเซียนที่แปลเป็นภาษาไทย ประกอบกับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกับอาเซียนศึกษาหรือประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีแนวคิดเรื่องการสื่อความหมายของภาษา ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับโวหารภาพพจน์ ทฤษฎีวิจ্ঞากรรม และแนวคิดด้านการถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านสื่อ เป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเพลงชาติฉบับปัจจุบันของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ

2. ส่องเนื้อร้องเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ใช้ในปัจจุบันที่เป็นภาษาต้นฉบับไปยังศูนย์การแปลและบริการด้านภาษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นสถาบันที่รับแปลภาษาครบทั้ง 10 ชาติสมาชิกอาเซียน เพื่อทำการแปลเป็นภาษาไทย

3. วิเคราะห์การสื่อความหมายของเพลงชาติฉบับปัจจุบันของประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยแบบบันทึกข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาเพลงชาติด้านวิจ্ঞากรรมของ Searle (1976) และ Strauss & Fiez (2014) 5 ด้าน ได้แก่ วิจ্ঞากรรมบรรยาย วิจ্ঞากรรมชี้แนะ วิจ্ঞากรรมให้คำมั่น

วัฒนธรรมแสดงออก และวัฒนธรรมประกาศ และแบบ
บันทึกข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาเพลงชาติ
ด้านการใช้โวหารภาพพจน์จาก อวยพร พานิชและ
คณะ (2548) และชัยวัฒน์ หอวรรณภากร (2544)
12 ประเภท ได้แก่ อุปมาอุปไมย อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน
สัมพจน์ นามนัย อติพจน์ ปฏิทรรศน์ สัทพจน์ ปฏิวาตะ
อวัตพากย์ ปฏิรูปพจน์ และปฏิปจน์

4. นำผลการวิเคราะห์การสื่อความหมายที่ได้มา
วิเคราะห์เพิ่มเติมประกอบกับผลการสัมภาษณ์จาก
นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาเซียนศึกษารวมถึงทูต
วัฒนธรรมจากสถานทูต ประเทศสมาชิกอาเซียนประจำ
ประเทศไทย เพื่อหาการสื่อความหมายระดับอุดมการณ์
จากนั้นจึงนำผลทั้งหมดมาสรุปและอภิปราย

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการสื่อความหมาย
ด้วยการใช้วัฒนธรรมและโวหารภาพพจน์ในเพลงชาติของ
ประเทศสมาชิกอาเซียนฉบับปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงชาติของ
ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ชาติ ด้วยแนวคิดวัฒนธรรม
ผู้วิจัยพบว่า เพลงชาติฉบับปัจจุบันของประเทศสมาชิก
อาเซียนทั้ง 10 ชาติ มีการสื่อความหมายด้วยวัฒนธรรม
บรรยายมากที่สุด ซึ่งพบว่าปรากฏในเนื้อเพลงชาติ
ของทุกชาติ ใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับ
ดินแดน เพื่อให้มวลชนเกิดภาพของดินแดนที่ตรงกัน
รองลงมาคือ วัฒนธรรมชี้แนะ เพื่อชักชวนให้ประชาชน
ร่วมกันสร้างความสามัคคีและพัฒนาชาติบ้านเมือง
รวมถึงการวิงวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้คุ้มครอง
ประมุขแห่งรัฐและสั่งสอนให้เคารพเชื่อฟังบรรพบุรุษ
วัฒนธรรมให้คำมั่น เพื่อให้คำสัญญาว่าจะยอมสละชีพ
ของตนเพื่อชัยชนะแห่งดินแดน และดำรงรักษาชาติ
ให้คงอยู่ตลอดไป วัฒนธรรมประกาศเพื่อประกาศสงคราม
กับผู้ที่จะเข้ามารุกรานดินแดน และวัฒนธรรมแสดงออก
เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกโกรธแค้นต่อผู้ที่เข้ามา
รุกรานชาติ ตามลำดับ

ส่วนในการวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงชาติ

ของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ชาติ ด้วยแนวคิด
โวหารภาพพจน์ ผู้วิจัยพบว่า เพลงชาติฉบับปัจจุบัน
ของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ชาติ มีการสื่อ
ความหมายด้วยการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทสัมพจน์
หรืออนุนามนัยมากที่สุด เพื่อสร้างความเป็นกลุ่มหรือ
พวกพ้องเดียวกัน รองลงมาคืออติพจน์และอุปลักษณ์
โดยอติพจน์มีการใช้เพื่อถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึก
ต่อดินแดนของตน ไม่ว่าจะเป็นความเสียสละ ความ
รัก และความยิ่งใหญ่รุ่งเรืองของเมืองในยุคโบราณ
ส่วนอุปลักษณ์มีการใช้เพื่อให้ความหมายของดินแดน
ที่ตนเป็นเจ้าของในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเป็นแผ่นดิน
กำเนิดของตนและวีรชน แผ่นดินที่คนของดินแดนนั้น
เป็นเจ้าของ แผ่นดินอันเป็นที่ตั้งของเมืองอันยิ่งใหญ่
แต่โบราณ และมีการใช้เพื่อซ่อนความหมายอื่นไว้
นอกจากนี้ ยังพบการใช้โวหารภาพพจน์ประเภท
อุปมาอุปไมย นามนัย ปฏิทรรศน์ อวัตพากย์
ปฏิรูปพจน์ และปฏิปจน์ ตามลำดับ แต่ไม่พบ
การสื่อความหมายด้วยการใช้โวหารภาพพจน์
ประเภทบุคลาธิษฐาน สัทพจน์ และปฏิวาตะ

จากผลการวิเคราะห์เบื้องต้นนี้ ทำให้พบว่า
เนื้อเพลงชาตินั้นสื่อความหมายที่เป็นอุปสรรค
ต่อการรวมกันเป็นอาเซียนของประเทศต่างๆ
โดยเห็นได้จากการสื่อความหมายด้วยการใช้โวหาร
ภาพพจน์ ประเภทสัมพจน์หรืออนุนามนัย
เป็นส่วนใหญ่ เพื่อสร้างความเป็นกลุ่มหรือพวกพ้อง
เดียวกัน หรือนำเสนอความเป็นตัวตนในแต่ละชาติ
ออกมาอย่างเด่นชัด ประกอบกับเพลงชาติได้รับ
การออกแบบมาเพื่อแสดงถึงความเป็นชาติของตน
โดยมีเนื้อหาชวนให้รำลึกถึงประวัติศาสตร์
ศิลปวัฒนธรรมหรือการต่อสู้ดิ้นรนของประชาชน
เพื่อชาติ รวมถึงการนำเสนออัตลักษณ์หรือภาพแทน
ของดินแดน ดังนั้น แต่ละประเทศสมาชิกจึงต้องม
ความเข้าใจในอัตลักษณ์หรือความเป็น “เรา” ของ
ประเทศสมาชิกชาติอื่นๆ ที่นำเสนอผ่านเพลงชาติ
ของแต่ละประเทศ เพื่อทลายอุปสรรคในด้
การรวมกันเป็นอาเซียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏ
ในเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนฉบับปัจจุบัน

อุดมการณ์ที่ปรากฏในเพลงชาติของประเทศสมาชิก
อาเซียนฉบับปัจจุบันมีความหลากหลาย โดยภาพรวม
ของเพลงชาติฉบับปัจจุบันของประเทศสมาชิกอาเซียน
นั้น พบอุดมการณ์ความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกัน
และอุดมการณ์ความรักและความเสียสละเพื่อแผ่นดิน
มากที่สุด ในจำนวนที่เท่ากัน รองลงมาคือ อุดมการณ์
ความเป็นเอกราชและอิสรภาพ และยังพบอุดมการณ์
ความศรัทธาต่อศาสนาและความจงรักภักดีต่อ
พระมหากษัตริย์ และอุดมการณ์ประกาศความยิ่งใหญ่
ของดินแดน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

คำถามนำวิจัยข้อที่ 1 การสื่อความหมายในเพลงชาติ
ของประเทศสมาชิกอาเซียนฉบับปัจจุบันมีการใช้
วจนกรรมและโวหารภาพพจน์อย่างไร

การสื่อความหมายในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยแนว
คิดวจนกรรมและแนวคิดโวหารภาพพจน์ โดยผู้วิจัยจะทำการ
อภิปรายทีละแนวคิด ดังนี้

ด้านการสื่อความหมายในเพลงชาติด้วยแนวคิด
วจนกรรมนั้น พบว่า ในเพลงชาติของประเทศสมาชิก
อาเซียนทุกชาติ ปรากฏการสื่อความหมายด้วยการใช้
วจนกรรมบรรยาย โดยผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเหตุผลที่
วจนกรรมบรรยายปรากฏในทุกเพลงชาติของประเทศ
สมาชิคนั้น เนื่องจากวจนกรรมประเภทนี้มีความเหมาะสม
ในการใช้ถ่ายทอดเรื่องราวหรือบอกเล่าสถานการณ์
ความเป็นไปที่เกิดขึ้นในชาติ รวมไปถึงการนำเสนอ
แนวคิดอันเป็นส่วนประกอบหนึ่งของอุดมการณ์ไป
ยังประชาชนผู้รับฟังเพลงชาติ ซึ่งประชาชนในแต่ละ
ชาตินั้นสามารถสัมผัสกับเนื้อหาหรือใจความที่ใช้
วจนกรรมประเภทดังกล่าวในการสื่อความหมาย
ได้ชัดเจน ทำให้มวลชนทุกระดับที่อยู่ในชาติมี
มโนภาพหรือกรอบความคิดเกี่ยวกับ “ความเป็นชาติ”
ของตนที่ตรงกันกับผู้นำเสนอหรือผู้ประกาศใช้
เพลงชาติ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย
ด้วยวจนกรรมประเภทนี้ มีความสอดคล้องกับงาน

วิจัยของชัยวัฒน์ หอวรรณภากร (2544) ในการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายและอุดมการณ์ในเพลง
มหาวิทยาลัย” ส่วนที่วิเคราะห์การสื่อความหมาย
ด้วยแนวคิดวจนกรรม โดยพบว่าในเพลงมหาวิทยาลัย
มีการใช้วจนกรรมบรรยายมากที่สุด เพื่อนำเสนอ
คุณลักษณะของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย ให้นิสิต
นักศึกษารวมไปถึงผู้ฟังทั่วไปได้มีความเข้าใจถึงบรรยากาศ
และอัตลักษณ์ของสถาบันที่นำเสนอผ่านเนื้อเพลง

ส่วนวจนกรรมที่ปรากฏรองลงมานั้น คือ วจนกรรม
ชี้้นำผู้วิจัยพบว่าการใช้วจนกรรมประเภทนี้ในเพลงชาติ
จำนวน 8 ประเทศ ซึ่งพบว่ามีความหมายในเชิงกำหนด
ให้ประชาชนกระทำการบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน ได้แก่
การเชิญชวนพลเมืองทั้งที่เป็นทหารและประชาชน
ร่วมธำรงรักษาดินแดน นำพาประเทศไปสู่อิสรภาพ
และต่อต้านการรุกรานจากข้าศึกศัตรู การร้องขอ
ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สัมพันธ์กับความเชื่อและศาสนา
ของตนให้คุ้มครององค์ประมุขของแผ่นดินและ
ประชาชน การออกคำสั่งให้ประชาชนร่วมกันต่อสู้
กับฝ่ายตรงข้ามจนกว่าจะได้รับชัยชนะ และการสั่งสอน
ให้ประชาชนเชื่อฟังคำสั่งสอนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่
สมัยบรรพบุรุษ โดยการชี้นำข้างต้นนั้น ถือว่าเป็นการ
นำเสนอปฏิบัติการของอุดมการณ์ หรืออาจกล่าว
ได้ว่าเป็นการถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติที่สะท้อนถึง
ความเชื่อในอุดมการณ์นั้น นอกจากนี้ ใจความ
โดยรวมของเนื้อเพลงที่เสนอผ่านวจนกรรมชี้นำ
ดังที่กล่าวมาข้างต้น มีลักษณะการปลุกใจและการสวด
สรรเสริญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีความสอดคล้อง
กับแนวคิดเรื่องเพลงชาติของ Nettl (1967 อ้างถึงใน
Castro, 2011) ที่ว่าเพลงชาติอาจมีลักษณะของการ
สวดสรรเสริญ (Hymn-like) หรือการปลุกใจ (March-
like) ก็ได้ และยังพบการสื่อความหมายด้วยการ
ใช้วจนกรรมให้คำมั่น วจนกรรมประกาศ และวจนกรรม
แสดงออก ตามลำดับ

ด้านการสื่อความหมายด้วยแนวคิดโวหารภาพพจน์
ในเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน พบว่า
ในเพลงชาติฉบับปัจจุบันของประเทศสมาชิก

อาเซียนนั้น มีการสื่อความหมายด้วยการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทสัมผัสพจน์หรืออนุนามนัยมากที่สุด ผู้วิจัยพบว่าหน้าที่ของโวหารภาพพจน์ดังกล่าวในเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน คือ ใช้ในการสร้างความ เป็นกลุ่มหรือพวกพ้องเดียวกัน เพื่อช่วยให้ประชาชน เกิดความรู้สึกว่าตนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชาตินั้นๆ ผ่านการใช้คำว่า “เรา” หรือชื่อของประเทศ ทำให้ประเทศ เกิดความเป็นปึกแผ่นเป็นหนึ่งเดียวกันมากขึ้น หลังจาก การสร้างความเป็น “เรา” สำเร็จ การนำพาหรืออุ้งใจ ประชาชนไปในแนวทางต่างๆ จึงทำได้โดยง่ายมากขึ้น และพร้อมเพรียงกันการใช้สัมผัสพจน์หรืออนุนามนัย เพื่อสื่อความหมายข้างต้นนั้น ยังมีความคล้ายคลึง กับงานวิจัยของ วรรณลดา พิรุณสาร (2543) ที่ศึกษา เรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ส่วนการวิเคราะห์การสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำ สร้างจินตภาพหรือโวหารภาพพจน์พบว่าเพลงปลุกใจ ที่ศึกษามีการใช้สัมผัสพจน์หรืออนุนามนัยมากที่สุด เพื่อสร้างความเป็นพวกพ้องเดียวกันในแต่ละเหล่าทัพ และงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ หอวรรณภากร (2544) ที่ศึกษาเรื่อง “การสื่อความหมายและอุดมการณ์ ในเพลงมหาวิทยาลัย” ในส่วนที่ใช้โวหารภาพพจน์เป็น เครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยพบการใช้สัมผัสพจน์ หรืออนุนามนัยในเพลงมหาวิทยาลัยมากที่สุด เพื่อสื่อ ความเป็นพวกพ้องเดียวกันในสถาบัน

ส่วนโวหารภาพพจน์ที่พบถัดมานั้น คือ อติพจน์ และอุปลักษณ์ ตามลำดับ โดยมีการใช้อติพจน์ เพื่อสร้างอารมณ์และความรู้สึกที่ลึกซึ้งต่อผู้ฟัง ซึ่ง ชวนให้ผู้ฟังหรือประชาชนเกิดความตระหนักและ ใคร่ครวญหวนระลึกถึงความยากลำบากของบรรพบุรุษ ในการเสียสละ ความรักและศรัทธาอันแรงกล้าต่อ มาตุภูมิ และความยิ่งใหญ่เจริญรุ่งเรืองของเมืองเก่า ในยุคโบราณ ที่ไม่สามารถบรรยายได้ด้วยถ้อยคำ ธรรมดา ส่วนการใช้อุปลักษณ์เพื่อนิยามความหมาย ของดินแดนในมุมมองที่แตกต่างกัน เช่น การเป็น แผ่นดินเกิดของตนและวีรชน แผ่นดินที่ตนของ ดินแดนนั้นเป็นเจ้าของ และแผ่นดินอันเป็นที่ตั้ง

ของเมืองอันยิ่งใหญ่ในสมัยโบราณ รวมถึงมีการใช้ เพื่อซ่อนความหมายตรงไว้ เป็นต้น จึงเป็นไปได้ว่า โวหารภาพพจน์นี้มีการใช้ในเพลงชาติของบางประเทศ ในการช่วยให้ผู้ฟังจินตนาการถึงประเทศหรือดินแดน ได้ง่ายยิ่งขึ้น

คำถามนำวิจัยข้อที่ 2 อุดมการณ์ที่ปรากฏในเพลงชาติของ ประเทศสมาชิกอาเซียนฉบับปัจจุบันเป็นอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า ในเพลงชาติของประเทศสมาชิก อาเซียนพบอุดมการณ์ความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่ง อันเดียวกันและอุดมการณ์ความรักและความเสียสละ เพื่อแผ่นดินมากที่สุด รองลงมาคือ อุดมการณ์ความ เป็นเอกราชและอิสรภาพ อุดมการณ์ความศรัทธาต่อ ศาสนาและความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และ อุดมการณ์ประกาศความยิ่งใหญ่ของดินแดน ตามลำดับ

เหตุผลที่เพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่ง อันเดียวกัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ามีสาเหตุมาจากความ หลากหลายทางเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์ของประชากร ในประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ สิงคโปร์ (ประกอบด้วย ชาวจีน, ชาวมลายูและชาวทมิฬ) ไทย (ประกอบด้วย ชาวไทยถิ่นตามภูมิภาคต่างๆ) ลาว (ประกอบด้วยลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูง) และเมียนมา (ประกอบด้วยกลุ่ม ชาติพันธุ์พม่า กะเหรี่ยง มอญ ไทยใหญ่ (ฉาน) และกลุ่ม ชาติพันธุ์อื่นๆ รวม 10 ชาติพันธุ์) รวมไปถึงผลอันเกิดจาก การปักปันเขตแดนที่ชัดเจน ส่งผลให้บางประเทศมี ผืนแผ่นดินที่ไม่ติดต่อกัน ตัวอย่างเช่น อินโดนีเซีย (ประกอบด้วยดินแดนส่วนหนึ่งของเกาะบอร์เนียว เกาะสุมาตราเกาะชวาเกาะบอร์เนียวเกาะซูลาเวซีหมู่เกาะ ชุนดาน้อยและหมู่เกาะโมลุกกะ) มาเลเซีย (ประกอบด้วยดินแดนส่วนหนึ่งของคาบสมุทรมลายูและดินแดน อีกส่วนหนึ่งของเกาะบอร์เนียว) และฟิลิปปินส์ (บริเวณหมู่ เกาะฟิลิปปินส์ที่อยู่ทางฝั่งตะวันออกของทวีปเอเชีย) ดังนั้น ในเพลงชาติจึงใช้การสื่อความหมายเพื่อสร้าง ความรู้สึกให้ประชาชนเกิดความสามัคคีและรวมเป็น หนึ่งเดียวกันเพื่อให้มวลชนเหล่านั้นมีความเห็นที่เป็นไป ในทิศทางเดียวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นพื้นฐาน

อันนำไปสู่การถ่ายทอดอุดมการณ์ในด้านอื่นๆ โดยเห็นได้ชัดจากการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทสัมผัสพจน์หรืออนุนามนัย ในการสร้างความเป็นพวกพ้องเดียวกัน มีแนวความคิดเหมือนกัน และมีเป้าหมายเดียวกัน ให้เกิดขึ้น ผ่านการใช้คำว่า “เรา” หรือการใช้ชื่อประเทศเรียกแทนกลุ่มคนในประเทศนั้น และเมื่อประชาชนเกิดความรู้สึกดังกล่าวแล้ว ทำให้การโน้มน้าวใจ ขอร้อง หรือออกคำสั่งกับมวลชนนั้นง่ายมากยิ่งขึ้น

ในด้านอุดมการณ์ความรักและความเสียสละเพื่อแผ่นดิน ผู้วิจัยพบว่า ประเทศที่มีการถ่ายทอดอุดมการณ์ในลักษณะนี้มีมักอิงกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ตำนาน หรือเรื่องเล่าของประเทศตนที่มีการบันทึกไว้ว่าในอดีตเคยเกิดการสู้รบเพื่อต่อต้านการรุกรานจากข้าศึกศัตรูทั้งใกล้และไกล สึกสงครามเพื่อรักษาอธิปไตยเหนือดินแดน หรือการถูกกดขี่ครอบงำจากบรรดาประเทศโลกตะวันตกที่เข้ามาหาผลประโยชน์ในดินแดนของตน ผู้ประพันธ์คำร้องจึงนำข้อมูลเหล่านี้มาช่วยในการถ่ายทอดเนื้อเพลงเพลงชาติ ด้วยการใช้ถ้อยคำทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนเห็นภาพความเสียสละของบรรพบุรุษและวีรชนในการปกป้องและรักษาแผ่นดินที่ตนอาศัยอยู่มากขึ้น และสร้างความรู้สึกลึกให้เกิดความฮึกเหิม ความสำนึกรักชาติและหวงแหนแผ่นดิน นำไปสู่ความต้องการอุทิศตนเพื่อแผ่นดินที่ตนรักและเป็นเจ้าของ

ส่วนของความเป็นเอกราชและอิสรภาพนั้น ผู้วิจัยกลับพบว่าเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนมีการนำเสนอความหมายในด้านนี้น้อยกว่าการนำเสนอเนื้อหาในด้านการสร้างความเป็นปึกแผ่นและด้านความรักและความเสียสละเพื่อแผ่นดิน ทั้งที่ประเทศสมาชิกต่างก็ได้รับผลกระทบจากอิทธิพลของลัทธิจักรวรรดินิยมเป็นอย่างมาก อาจเป็นเพราะเพลงชาติของประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ประพันธ์ขึ้นในช่วงที่ประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นเอกราชและอิสรภาพ หรือแนวคิดด้านชาตินิยมอย่างถ่องแท้ เพราะแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากสำนักทางตะวันตก แนวคิดนี้จึงเป็นที่รู้และเข้าใจกันเฉพาะกลุ่มนักเรียนนอก

เท่านั้น รวมไปถึงความสามารถในการนำเสนอเนื้อหาในด้านดังกล่าวมีอย่างจำกัด เนื่องจากช่วงเวลาที่มีการประพันธ์เพลงชาติดินแดนบางส่วนยังอยู่ในอารักขาของเจ้าอาณานิคม ผู้ประพันธ์จึงต้องระมัดระวังการนำเสนอเนื้อหาที่มีความขัดแย้งกับผู้กุมอำนาจการปกครองในขณะนั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมองว่า ก่อนการถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นเอกราชและอิสรภาพนั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงควรสร้างและถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันก่อน เพื่อโน้มน้าวให้มวลชนมีความคิดความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

ด้านการนำเสนอความศรัทธาในศาสนาและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ในเพลงชาติของประเทศสมาชิก ผู้วิจัยพบว่าประเทศที่มีประมุขแห่งดินแดนเป็นพระมหากษัตริย์นั้น มีการนำเสนอในประเด็นนี้ในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งที่ทำให้องค์ประกอบของชาติมีความสมบูรณ์ และผู้วิจัยสังเกตว่ามีการนำเสนออุดมการณ์นี้ร่วมกับอุดมการณ์ความศรัทธาต่อศาสนา โดยศาสนาที่ปรากฏในเพลงชาติ คือ ศาสนาอิสลามและพระพุทธศาสนา ซึ่งต่างก็เป็นศาสนาประจำชาติที่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศที่มีการถ่ายทอดอุดมการณ์นี้ โดยในเนื้อเพลงมักใช้ในลักษณะของการวิงวอนต่อสิ่งที่ตนเคารพนับถือให้คุ้มครองรักษาองค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งการร้องขอหรือวิงวอนนี้ เป็นวัฒนธรรมซึ่งนำตามแนวความคิดของ Scarle (1976) ส่วนประเทศไทยนั้น แม้ว่ามีการปกครองในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น แต่ก็ไม่พบการนำเสนออุดมการณ์ดังกล่าวในเพลงชาติ เนื่องจากทางคณะราษฎรได้มีความประสงค์ให้เพลงชาติไทย นำเสนอเรื่องราวของชาติไทยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น (สุกรี เจริญสุข, 2532) นอกจากนี้แนวความคิดในการประพันธ์เนื้อร้องเพลงชาติของขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) ยังได้มีอิทธิพลต่อการประพันธ์เนื้อร้องเพลงชาติฉบับต่อ ๆ มาจนถึงเพลงชาติฉบับปัจจุบัน

ในด้านอุดมการณ์การประกาศความยิ่งใหญ่ของดินแดน ผู้วิจัยพบว่าประเทศที่มีการถ่ายทอดอุดมการณ์ดังกล่าวนี้ ใช้โบราณสถานที่มีความสำคัญทาง

ประวัติศาสตร์และสภาพภูมิประเทศของตนเป็นเครื่องมือช่วยในการสร้างสรรค์อุดมการณ์ เพื่อถ่ายทอดความคิดไปยังประชาชนให้เกิดจินตนาการและความเชื่อที่วาดินแดน ณ ที่ตรงนี้ มีความยิ่งใหญ่และเจริญรุ่งเรืองอย่างมากในครั้งอดีตกาล ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกอยากกลับไปสู่ช่วงเวลานั้น พร้อมทั้งขอให้ประชาชนร่วมกันธำรงรักษาความยิ่งใหญ่และเจริญรุ่งเรืองเช่นนี้ไปตลอดกาล

ในท้ายที่สุด ผู้วิจัยพบว่าเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนนอกจากมีหน้าที่ที่สอดคล้องกับแนวคิดด้านบทบาทหน้าที่ของเพลงชาติของ สุกรี เจริญสุข (2532) แล้วยังพบว่าเพลงชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนได้เน้นการสร้างโลกทัศน์ใหม่ต่อประชาชนเป็นหลักเพื่อแทนที่ความคิดและปฏิบัติการชุดเก่า เช่น การเปลี่ยนแนวความคิดในการอยู่ใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมมาเป็นแนวความคิดในการปกครองตนเอง หรือระบบความคิดก่อนการประกาศใช้เพลงชาติฉบับปัจจุบัน เช่น การเปลี่ยนแปลงระบอบการเมือง การปกครองของประเทศ กรณีศึกษาพบเห็นได้ คือ กัมพูชาและลาว ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Gramsci (อ้างถึงใน Simmon, 1978 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2527) เกี่ยวกับความซับซ้อนในการถ่ายทอดอุดมการณ์ที่อุดมการณ์ใหม่นั้น พยายามเข้าไปแทนที่หรือครอบงำอุดมการณ์เก่าที่หล่อหลอมแนวทางพฤติกรรม วิธีคิด และความรู้สึก ด้วยผู้กุมอำนาจในขณะนั้นเป็นผู้ถ่ายทอดอุดมการณ์ใหม่ จึงช่วยทำให้การถ่ายทอดอุดมการณ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยสะท้อนผ่านการใช้วงกรรม

บรรยายในเพลงชาติเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ หรือแม้กระทั่ง “ความจริง” ในแบบฉบับของผู้ถ่ายทอดอุดมการณ์สู่สาธารณชน และ “ความจริง” ที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงชาตินั้น ได้ผ่านการตกแต่งเติมสีในตัวสารเพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกร่วมกัน แต่การตกแต่งเติมสีนี้เองส่งผลให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกลวง (False consciousness) เนื่องจากการบิดเบือนปฏิบัติการบางอย่างที่สะท้อนอุดมการณ์ในเพลงชาติ เช่น ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความรักชาตินั้นมิได้หลากหลายรูปแบบ ผ่านการสื่อความหมายด้วยการใช้วงกรรมชั้นนำ นอกจากนี้ยังมีการใช้วงกรรมประเภทอื่นๆ ได้แก่ วงกรรมให้คำมั่น วงกรรมประกาศ และวงกรรมแสดงออกในการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรม การแสดงออก หรือปฏิบัติการต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์นั้น ทำให้อุดมการณ์ที่สื่อสารผ่านเพลงชาติมีความสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น รวมไปถึงการใช้ลีลาทางภาษาด้วยโวหารภาพพจน์ประเภทต่างๆ อันก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดเร้าอารมณ์ และช่วยทำให้เกิดจินตนาการจากการได้ฟังเพลงชาติของตน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการสัมภาษณ์นักวิชาการที่เป็นคนท้องถิ่น หรือการใช้แบบสอบถามกับประชาชนจากประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศ เพื่อสอบถามมุมมองของผู้รับสาร
2. ควรศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ผ่านข้อมูลชั้นปฐมภูมิควบคู่กันไปด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. (2527). อุดมการ: แนวคิดและแนววิเคราะห์. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง*, 3(3), 1-40.
- กฤษดาพรรณ หงส์ลดารมภ์ และ ชีรนุช โชคสุวณิช. (2551). *วิจัยปฏิบัติการศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจียน ชีระวิทย์ และ สุนัย ผาสุข. (2543). *กัมพูชา ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมืองและการต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คักเวียน, เหวียน. (2557). *เวียดนาม: ประวัติศาสตร์ฉบับพิสดาร* (เพ็ชรี สุมิตร, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ใจฉิ่ง ทิมสุลานนท์. (2547). *รูปแบบและกลวิธีการสื่อความหมายในเพลงที่ประพันธ์คำร้องโดยสุรภี สุขเสวี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชัยวัฒน์ หอวรรณภากร. (2544). *การสื่อความหมายและอุดมการณ์ในเพลงมหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขาวิชาวาทวิทยาภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงใจ ไทยอุบุญ. (2556). *ทักษะการเขียนภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุษฎี พนมยงค์. (2552). *เพลงชาติ: มารู้อีกเรื่องราวเพลงชาติต่าง ๆ กันเถิด*. กรุงเทพมหานคร: ปาปัสบุ๊คส์
- ทศพร จิตรอาษา. (2550). *การสื่อความหมายของบทเพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ใช้แรงงาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นฤมล ทับจุมพล. (2531). *การใช้สื่อในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง: ศึกษาจากบทเพลงของทางราชการ (พ.ศ. 2475 – พ.ศ. 2530)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา ทิมเมือง และ ศรีบุญทิศา ชนะชัยภูวพัฒน์. (2551). *การสื่อความหมายในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- วรรณลดา พิรุณสาร. (2543). *การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกรี เจริญสุข. (2530). *99 ปีเพลงสรรเสริญพระบารมี*. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุกรี เจริญสุข. (2532). *เพลงชาติ*. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุกัญญา คงสุน. (2550). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์สำนวนและโวหารภาพพจน์ในเพลงไทยลูกทุ่งของชาย เมืองสิงห์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- สุจริต ลักณ์ คีตคง. (2552). *วิจัยปฏิบัติการเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุธาสนี สิทธิเกษร. (2544). *วิจัยปฏิบัติการศาสตร์ กับการตีความวัฒนธรรมโดยอนุมานจากมุมมองของผู้ฟัง*. *วารสารวรรณวิทัศน์*, 1(1), 30-39.
- อวยพร พานิช และคณะ. (2548). *ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อัลทูแซร์, หลุยส์. (2557). *อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ* (กาญจนา แก้วเทพ, ผู้แปล). สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิงอร พึ่งจะงาม. (2554). *การใช้วัฒนธรรมและกลวิธีทางภาษาบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ.2554*. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ภาควิชาภาษาตะวันตก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฮามัม สุปรียาดี. (2548). *การศึกษาลักษณะวัฒนธรรมที่ปรากฏในเว็บโฆษณาไทย-อินโดนีเซียตามแนววินปฏิบัติศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Cambridge: Harvard University Press.
- Babbie, E. (2010). *The Practice of Social Research*. 12th edition. California: Cengage Learning.
- Castro, C. A. (2011). *Musical Renderings of the Philippine Nation*. New York: Oxford University Press.
- Cerulo, K. A. (1989). Sociopolitical Control and the Structure of National Symbols: An Empirical Analysis of National Anthems. *Social Forces*, 68(1), 76-99.
- Central Intelligence Agency (CIA). (2015). *National Anthem*. Retrieved from <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/fields/2218.html#159>
- Clark, M., & Pietsch, J. (2014). *Indonesia-Malaysia Relations: Cultural Heritage, Politics and Labour Migration*: Taylor & Francis.
- Frey, L. R., Botan, C. H., Friedman, P. G. & Kreps G. L. (1991). *Investigating Communication: An Introduction to Research Methods*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.
- Frey, L. R., Botan, C. H., Friedman, P. G. & Kreps G. L. (1992). *Interpreting Communication Research: A Case Study Approach*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.
- Halili, M. C. N. (2004). *Philippine History*. Manila: Rex Printing Company.
- Hasan, R., (2012). *History of Negaraku*. Retrieved February, 8, 2016, from <http://seikhlashati-rahamnum.blogspot.com/2012/08/history-of-negaraku.html>
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15, 1277-1288. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Krippendorff, K. (2013). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*, 3rd edition. California: Sage Publication.
- Rozan Yunos. (2007, 26 August). *The history of Brunei's national anthem*. Retrieved April, 14, 2016, from http://www.bt.com.bn/features/2007/08/26/the_history_of_bruneis_national_anthem
- Searle, J. R. (1976). A Classification of Illocutionary Acts. *Language in Society*, 5 (1), 1-23.
- Storey, J. (2009). *Cultural Theory and Popular Culture: An Introduction*. Harlow, England: Pearson Longman.
- Strauss, S. & Feiz, P. (2014). *Discourse Analysis: Putting our World in to words*. New York: Routledge.